

O KONTINUITU A MODERNU

Sociologický ústav SAV, Slovenská sociologická spoločnosť a Katedra sociológie FF UK usporiadali v dňoch 28.-29. novembra 1996 v Bratislave medzinárodnú vedeckú konferenciu, ktorej obligátne znejúcu tému *O kontinuitu a modernu* upresňoval podtitul *Predpoklady, možnosti a realita rozvoja sociológie na Slovensku*. Bolo to už tretie spoločné podujatie historikov sociológie z Poľska, Česka a Slovenska v rámci medzinárodného projektu **Sociology of Eastern Central Europe**. Pravda, ohlásená účasť českých sociológov sa tentokrát nerealizovala. V programe konferencie dominovali témy reflektujúce obdobie vývinu sociológie na Slovensku po r. 1948, samozrejme, s nevyhnutným pohľadom aj do starších období.

Autori hlavného referátu (L. Turčan a E. Laiferová) sa pokúsili v skratke reflektovať obdobie vývinu sociológie na Slovensku v rozpätí zhruba jedného storočia: v ich interpretácii to bol vývin rozpoltený, jeho celok vytvárali národnoemancipačné a modernizačné orientácie, konzervatívne a liberalizačné procesy. Explikačným rámcom vývinových zlomov slovenskej sociológie v skúmanom období by podľa ich názoru mohli byť: 1. paradigma kontinuity a diskontinuity; 2. paradigma likvidácie (pre obdobie po r. 1948) a sterilizácie sociológie (obdobie po r. 1968); 3. paradigma verejného a skrytého života sociológie (napr. tzv. ostrovy pozitívnej deviácie v 80-tych rokoch); 4. paradigma rozvoja sociológie ako vedy a jej ideologického zneužívania. Za vyvrcholenie procesu názorovej a generačnej diferenciácie vnútri spoločenstva sociológov autori považujú II. zjazd slovenských sociológov (Martin, september 1989), na ktorom sa manifestačne artikulovala pluralizácia slovenskej sociológie.

Mimochodom, medzi účastníkmi konferencie zarezonovala téza uvedená v hlavnom referáte, vlastne príkra výčitka J. Lajčiaka na adresu vtedajšej slovenskej spoločnosti: "Vinní toho sme si sami." Stala sa svojráznym leitmotívom viacerých zamyslení nad životnými peripetiami sociológov a sociológie ako vedeckej disciplíny na Slovensku.

Kontinuity a diskontinuity slovenskej sociológie explicitne doložil B. Búzik, a to na príklade diskusií, ktoré prebiehali na stránkach časopisu **Sociológia** v rokoch 1985-1995. Príspevok D. Alijevevej mal názov *Kryštalizácia škôl v slovenskej sociológii*, no v konečnom vyznení poprel samotnú možnosť sformovania takýchto škôl. Autorka konštatovala to, čo dôverne poznáme aj v našej filozofii: máme významné sociologické osobnosti, ale nikto z učiteľov nemôže o sebe vyhlásiť, že vytvoril školu. Na vine je podľa nej jestvujúci školský systém, masovosť a anonymita výučby, rivalita medzi akademickými a univerzitnými pracoviskami, preferovanie kolektívneho spôsobu práce, ale aj cynizmus študentov i ašpirantov. O všeobecnú kategorizáciu slovenských sociológov podľa tematického zamerania sa pokúsil J. Sopóci, ktorý poukázal okrem iného na príčiny nedostatočnej komunikácie v súčasnej sociológii.

Osobitná pozornosť sa venovala (predovšetkým v zasvätených referátoch V. Bačoša a J. Schenka) dvom kľúčovým postavám v dejinách slovenskej sociológie: A.

Štefánkovi a A. Hirnerovi. Rozsiahly blok príspevkov, spomienok i marginálií suggestívne načrtol históriu vzťahov slovenskej sociológie so sociológiou poľskou a českou. S veľkým záujmom sa stretli referáty poľských sociológov W. Winclawského a P. Hübnera, ktorí plasticky vykreslili stav historicko-sociologických bádání v Poľsku a zároveň informovali o nových ambiciózných projektoch.

Na konferencii - okrem viacerých čiastkových problémov - sa pertraktovala aj otázka národnostných vzťahov na Slovensku (V. Paukovič), búrlivú diskusiu vyvolal najmä príspevok V. Bačovej, ktorý sa zaoberal rozličnými reflexiami "rómskeho" problému. Pozoruhodné boli vystúpenia J. Pašiaka a R. Rošku, prezentujúce originálny pohľad autorov na peripetie slovenskej sociológie. Možno len súhlasiť s R. Roškom, že práve osobne ladené spomienky a vyznania vlievajú do sociológie (a iste nielen do nej) "klokotajúcu krv a životodarné mlieko".

Vedecké podujatie sociológov bolo iste inšpiratívne pre viaceré príbuzné vedecké disciplíny, rozhodne však pre výskum dejín filozofického myslenia na Slovensku. Na tvári miesta sa o tom presvedčili autorka tejto úvahy i A. Kopčok, ktorý v diskusii čo-to ozrejmil zo spoločných osudov sociológie a filozofie.

Raisa Kopsová

PhDr. Raisa Kopsová, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava
SR